

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U000065

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 07-01-2025

Статус: Запланована

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Чадюк Марія Олександрівна

2. Maria Chadiuk

Кваліфікація: д.філософ, 035

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 035

Назва наукової спеціальності: Філологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Теорія, історія української мови та компаративістика

Дата захисту: 08-02-2024

Спеціальність за освітою: 035 Філологія

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 3652

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Кієво-Могилянська академія"

Код за ЄДРПОУ: 16459396

Місцезнаходження: вул. Г. Сковороди, буд. 2, Київ, 04070, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Кієво-Могилянська академія"

Код за ЄДРПОУ: 16459396

Місцезнаходження: вул. Г. Сковороди, буд. 2, Київ, 04070, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 16, 16.01.29, 16.01.07.11, 16.20

Тема дисертації:

1. Дискурсивні стратегії легітимації та делегітимації в новинних текстах
2. Discursive strategies of legitimation and delegitimation in news texts

Реферат:

1. Чадюк М. О. Дискурсивні стратегії легітимації та делегітимації в новинних текстах. — Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 «Філологія». — Національний університет «Кієво-Могилянська академія», Київ, 2023. Дисертаційну роботу присвячено дослідженню дискурсивних стратегій і тактик легітимації та делегітимації, з'ясуванню їхніх лінгвістичних маркерів, способів реалізації в онлайн-новинах, а також прийомів, використаних для посилення й послаблення їхньої дії. За допомогою комплексу підходів було опрацьовано джерельну базу дослідження. Її становлять групи текстів (від 12 до 20), що присвячені 120 резонансним новинам за період червень 2020 — травень 2021 року, опублікованим на 20 найбільш відвідуваних сайтах суспільно-політичної тематики. Аналіз фактичного матеріалу дав змогу уточнити типологію тактик (де)легітимації Т. ван Левена, на яку спираємося в цьому дослідженні, й класифікувати їх за способом звернення до цінностей: а) «дія — авторитет — цінності»; б) «дія1 — дія2 — цінності»; в) «дія — характеристика — цінності»; г) «дія — цінності». Також було виокремлено п'яту модель «дія — природність», до якої

зараховуємо стратегію натуралізації. У результаті дослідження було з'ясовано та систематизовано лінгвістичні маркери тактик, що належать до цих моделей, і способи їх реалізації. Встановлено, що речення / частина складного речення, що містить (де)легітимацію дії, може виконувати в тексті кілька функцій: 1) (де)легітимувати дію безпосередньо; 2) уможливлувати іншу (де)легітимацію, надаючи характеристику (не)правильний компоненту, що входить до складу іншої частини складного речення (рідше – того ж речення); 3) послаблювати / посилювати іншу (де)легітимацію, підважуючи / підтверджуючи критику чи обґрунтованість певного вчинку. Для послаблення делегітимації застосовують три стратегії: а) репрезентація джерела критики як необ'єктивного; б) репрезентація звинувачень як несправедливих (їх або заперечують, або дискредитують); в) зміна репрезентації об'єкта критики та його дій (для цього застосовують надання суперечливої дії іншої інтерпретації, конструкцію «так, але», применшення тривалості / шкідливості вчинку). Послаблення легітимації в новинах реалізують двома стратегіями: репрезентацією джерела інформації як необ'єктивного (за допомогою тактик оцінки й абстракції) та зміною представлення дії, яку обґрунтовують. Другу стратегію реалізують завдяки: 1) зображенню дії як неправильної (за допомогою тактик дефініції, абстракції); 2) спростуванню підґрунтя легітимації (реалізують тактиками дефініції, абстракції, оцінки, риторичними питаннями, прийменниково-іменниковою конструкцією під приводом); 3) представленню легітимації як сумнівної; 4) конструкції «так, але». Для посилення (де)легітимації застосовують низку способів: 1) наводять кілька коментарів, авторських уточнень, що репрезентують певну дію як (не)правильну; 2) представляють осіб, які стверджують про (не)справедливість дії, як тих, хто варті довіри. До того ж для посилення делегітимації модифікують представлення звинувачень; це здійснюють за допомогою імплікатур, тактик дефініції, аналогії, наведення доказів звинувачень, деталізації, масштабування наслідків суперечливої дії. А для посилення легітимації певну дію зображають як необхідну, масштабують її позитивні наслідки, вказують на перешкоди, попри які її було реалізовано. У дослідженні вперше: визначено засоби реалізації (де)легітимації на матеріалі української мови; сформовано класифікацію тактик (де)легітимації залежно від способу звернення до цінностей; виокремлено низку прийомів (де)легітимації, зокрема, (не)схвалення суб'єктивним авторитетом, історичну аналогію, натуралізацію метою, абстракцією, аналогією та ін., і кілька способів (де)легітимації – прямий і опосередкований; схарактеризовано роль тактик (де)легітимації для послаблення й посилення критики чи обґрунтованості дії в новинному тексті. Результати дослідження можуть бути використані в курсах з медіалінгвістики, комунікативної лінгвістики, прагматики, критичного дискурсу-аналізу, а також посібниках, програмах з медіаграмотності. Ключові слова: дискурс, медійний дискурс, новини, лінгвопрагматика, дискурсивні (комунікативні) стратегії, дискурсивні (комунікативні) тактики, лінгвістичний вплив (маніпуляція / сугестія), легітимація, контекст, наратив, семантика, мовні засоби, маркована лексика, прикметник, займенникове слово.

2. Chadiuk M. O. Discursive strategies of legitimation and delegitimation in news texts. – Dissertation, manuscript. Dissertation for the Doctor of Philosophy degree in the specialty 035 «Philology». – National University of Kyiv-Mohyla Academy, Kyiv, 2023. The dissertation investigates discursive strategies and tactics of legitimation and delegitimation, their linguistic markers, ways of implementation in online news, and techniques used to strengthen and weaken their effect. The research is based on a complex of approaches and draws on van Leeuwen's classification of (de)legitimation strategies. The analyzed data comprises groups of texts (from 12 to 20 news articles in each) about 120 highly discussed news during June 2020 – May 2021, published on the 20 most visited websites. Analysis of news articles enables us to classify (de)legitimation tactics into several models according to how they appeal to values: (a) "action – authority – values"; (b) "action1 – action2 – values"; (c) "action – characteristic – values"; and (d) "action – values". We also distinguish the fifth model, "action – natural order," which includes the naturalization strategy. Linguistic markers of tactics belonging to these models and ways of their implementation were identified and systematized. The dissertation reveals that a sentence/clause containing (de)legitimation of an action can (a) (de)legitimate the action directly; (b) enable other (de)legitimation by characterizing the component of a clause or, rarely, the same sentence as (in)correct; and (c) weaken/strengthen other (de)legitimation, undermining/confirming the criticism or validity of a particular action. Three strategies are used to weaken delegitimization: (1) representing the source of criticism as biased; (2) representing the accusations

as unfair (by denying or discrediting them); and (3) changing the representation of those who are criticized and their actions (by using the "yes, but" figure, changing the interpretation of events, or downplaying the duration/harmfulness of the action). Weakening of legitimation in the news is achieved by representing the source of information as biased (using evaluation and abstraction tactics) and changing the representation of the justified action. In the latter case, speakers use (a) depicting the action as wrong (using the tactics of definition and abstraction); (b) refuting legitimation basis (rhetorical questions, tactics of definition, abstraction, and evaluation); (c) presenting the legitimacy as dubious; and (d) using "yes, but" figure. Methods used to strengthen (de)legitimation entail (a) giving several comments and author's clarifications that describe an action as (in)correct; (b) representing people who claim the (un)fairness of the action as trustworthy. In addition, to strengthen delegitimization, speakers modify the presentation of accusations with the help of implicature, providing evidence of accusations, additional details, exaggerating the consequences of a controversial action, and using tactics of definition and analogy. In order to strengthen legitimation, a speaker can portray an action as necessary, overstate its positive consequences, and mention the obstacles despite which it was implemented. So, the novelty of the research is in (a) investigating means of (de)legitimation in the Ukrainian language; (b) identifying some techniques of (de)legitimation, e.g., historical analogy, (dis)approval by the subject authority, naturalization by purpose, abstraction, analogy, and a few ways of (de)legitimation, e.g., direct and indirect; (c) forming a classification of (de)legitimation tactics due to the ways of reference to values; and (d) characterizing the role of (de)legitimation tactics in weakening and strengthening criticism or the validity of the action in the news text. The research results can be applied in courses on media linguistics, communicative linguistics, pragmatics, and critical discourse analysis, as well as manuals and media literacy programs. Keywords: discourse, media discourse, news, linguistic pragmatics, discursive (communicative) strategies, discursive (communicative) tactics, linguistic influence (manipulation / suggestion), legitimation, context, narrative, semantics, language means (verbal indicators), marked vocabulary, adjective, pronoun.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Чадюк, М. (2020). Лінгвістичні прийоми легітимації у ЗМІ. Мова: класичне – модерне – постмодерне, 6, 69–91.
- Чадюк, М. (2021). Типи дієслів-маркерів пресупозицій. Лінгвістичні студії, 41, 113–122.
- Чадюк, М. (2022). Різновиди та маркери (де)легітимації аналогією в новинах. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки, 3(98), 192–206.
- Чадюк, М. (2023). Легітимація натуралізацією в новинах: механізм, прийоми та мовні засоби. Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика, 46, 128–146.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впровадження не планується

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кобченко Наталя Віталіївна
2. Natalia Kobchenko

Кваліфікація: д. філол. н., професор, 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-4369-5909

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Кієво-Могилянська академія"

Код за ЄДРПОУ: 16459396

Місцезнаходження: вул. Г. Сковороди, буд. 2, Київ, 04070, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Шкіцька Ірина Юріївна
2. Iryna Shkitska

Кваліфікація: д. філол. н., професор, 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-0252-8111

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Західноукраїнський національний університет

Код за ЄДРПОУ: 33680120

Місцезнаходження: вул. Львівська, буд. 11, Тернопіль, Тернопільський р-н., 46009, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кирилюк Ольга Леонідівна
2. Olha Kyryliuk

Кваліфікація: к. філол. н., доц., 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-9764-8756

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Код за ЄДРПОУ: 02125415

Місцезнаходження: вул. Шевченка, буд. 1, Кропивницький, Кропивницький р-н., 25006, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Доценко Олена Леонідівна
2. Olena Dotsenko

Кваліфікація: к. філол. н., доц., 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-7549-4290

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Кієво-Могилянська академія"

Код за ЄДРПОУ: 16459396

Місцезнаходження: вул. Г. Сковороди, буд. 2, Київ, 04070, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Моїсеєнко Олена Юріївна
2. Olena Moiseyenko

Кваліфікація: д. філол. н., професор, 10.02.04

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Кієво-Могилянська академія"

Код за ЄДРПОУ: 16459396

Місцезнаходження: вул. Г. Сковороди, буд. 2, Київ, 04070, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Ясакова Наталія Юріївна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Ясакова Наталія Юріївна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Басенко Олена Едуардівна

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна